

Trafikverket
Juridik och planprovning
78189 Borlänge

Yttrande

Datum 2012-04-13
Dnr 332-00152-2012

Ert datum 2012-01-11
Er beteckning TRV 2012/1033

Avdelning Samhällsavdelningen
Enhet Samhällsbyggnad

Västlänken, tågtunnel under Göteborg mellan Olskroken och Almedal: Remiss inför tillåtlighetsprovning

Riksantikvarieämbetet har tagit del av handlingarna i rubricerade ärende som utgörs av järnvägsutredning (februari 2006), beslutshandling (december 2007), PM uppdatering till beslutshandling (januari 2012), karta reviderad järnvägskorridor (december 2011) samt minnesanteckningar från möte om val av alternativ (juni 2007).

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet saknar en helhetssyn på projektets påverkan på riksintresset Göteborg och efterlyser en redovisning av alternativ som inte påtagligt skadar riksintresset

- alternativ som till exempel innebär att förekommande rester av försvarsverken kan inkorporeras i den nya anläggningen längs älvstranden,
- alternativ som minimerar borttagandet av försvarsverket vid vallgraven,
- en tydlig ambition, som exempelvis kan omvandlas till ett villkor i tillåtlighetsbeslutet, vad gäller inpassningen av stationsbyggnad vid Haga kyrka.

Riksantikvarieämbetet anser att en ansökan om tillåtlighet inte bör lämnas in till regeringen utan att Trafikverket tagit fram sådana alternativ.

Riksantikvarieämbetet anser liksom tidigare, att det alternativ som nu remitterats och i den form som presenterats, kommer att ge upphov till påtaglig skada på riksintresset, närmare bestämt på kärnvärdena försvarsverken och Hagaområdet. Påverkan blir omfattande och irreversibel och innebär därmed påtaglig skada.

Bakgrund

Den järnvägsutredning som togs fram 2006 presenterade tre alternativa korridorer för en pendeltågstunnel genom Göteborg. Med projektets uppsatta mål för de kulturhistoriska värdena, ansåg Riksantikvarieämbetet då (2006-05-09) att

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post riksant@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 599 94-4
Bankgiro 5052-3620

alternativet kallat Korsvägen kom närmast måluppfyllelsen. De övriga två skulle enligt Riksantikvarieämbetets mening, komma att ge upphov till påtaglig skada på riksintresset Göteborg. Riksantikvarieämbetet angav att bedömningen innefattade påverkan på såväl försvarsverken längs älvstranden och vid vallgraven, liksom miljön kring Haga kyrkoplan.

I länsstyrelsens yttrande över järnvägsutredningen (2006-06-27) framfördes bland annat att: "Om alternativ Haga-Korsvägen skall väljas erfordras fördjupade studier för att utröna om påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljön kan undvikas".

I de handlingar som nu remitterats inför tillåtlighetsprövningen anger Trafikverket att: "Med anledning av att de uppgifter som järnvägsutredningen bygger på är ca 6 år gamla har Trafikverket översiktligt granskat uppgifter och slutsatser i utredningen. Granskningen, tillsammans med vissa kompletteringar, har redovisats i dokumentet PM Uppdatering till beslutshandling."

Riksantikvarieämbetet konstaterar att denna uppdatering inte innefattar några direkta förslag eller redovisningar som syftar till att utröna om påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljö kan undvikas.

Synpunkter

Riksantikvarieämbetet saknar en helhetssyn på projektets påverkan på riksintresset Göteborg och efterlyser alternativ som inte påtagligt skadar riksintresset. Det kan exempelvis vara alternativ som innebär att förekommande rester av försvarsverken kan inkorporeras i den nya anläggningen längs älvstranden, alternativ som minimerar borttagandet av försvarsverket vid vallgraven och även en tydlig ambition när det gäller att inpassa en stationsbyggnad vid Haga kyrka, något som exempelvis kan omvandlas till ett villkor i tillåtlighetsbeslutet.

Riksantikvarieämbetet anser att en ansökan om tillåtlighet inte bör lämnas in till regeringen utan att Trafikverket tagit fram sådana alternativ.

I riksintressebeskrivningen pekas särskilt försvarsverken liksom Haga-området ut som betydelsefulla delar. Försvarsverken utgör en viktig del av Göteborgs stad och dess historia. Spåren efter försvarsverken i det historiska Göteborg har i långa tider varit väl synliga, men under framför allt 1900-talet har de fått ge vika för moderna tidens utvecklingsbehov. Resterna av försvarsverken har därför mer och

mer kommit att utgöra ett "osynligt" kulturarv. Vikten av att bevara spåren av försvarsverken *samtidigt* som utvecklingen fortskrider kan inte nog understrykas. Här handlar det dels om att tillvarata, dels om att påtagligt förbättra. Kan rester av försvarsverken exempelvis synligt göras eller tydliggöras i och med anläggandet av en pendeltågstunnel, ökar möjligheterna att också förstå platsens historia. Det innebär också en påtaglig skillnad mot att undersöka och för alltid ta bort förekommande rester.

Haga-området utpekats som en karakteristisk del av Göteborg med småskalig bebyggelse utan större mötesplatser eller liknande. En pendeltågsstation i denna miljö, ger upphov till förändrade folkströmmar och sannolikt nya typer av etableringar. Tillsammans kommer detta att för alltid förändra karaktären i denna miljö. En stationsbyggnad med dominerande karaktär, som skissats i tidigare järnvägsutredning, skulle ytterligare understryka området karaktärsförändring. Detta skulle dock kunna hanteras genom att inpassa en stationsbyggnad, så att den bättre harmonierar med Haga-området i övrigt.

Fokus har företrädesvis kommit att läggas på förekomsten av murrester längs älvstranden i de diskussioner som rör projektets påverkan på riksintresset Göteborg. Tidigare undersökningar visar att murrester har dokumenterats på ömse sidor om det område som nu är aktuellt för projektet Västlänken. Ansträngningar har gjorts, senast under remisstiden, för att också kunna belägga murens existens i den föreslagna korridoren.

Riksantikvarieämbetet anser att det visserligen kan betraktas som en fördel om murrester kan beläggas på detta sätt, men att undersökningsresultaten i sig inte är helt avgörande för bedömningen om påtaglig skada. Denna bedömning grundar sig på den påverkan på flera av riksintressets kärnvärden, försvarsverken och Haga-området, som blir följderna av att genomföra projektet så som det för närvarande presenteras i handlingarna.

Då omfattande delar av Göteborgs stad utgör riksintresse för kulturmiljövården, måste detta också beaktas som en av förutsättningarna i planeringen av en pendeltågstunnel genom Göteborg. Att viktiga delar av riksintresset kan komma att påverkas negativt av projektet har också flera remissinstanser påpekat och förtydligat under planeringsprocessen. Vissa uppdateringar och förändringar har gjorts sedan beslutshandlingens färdigställande 2007, men dessa förändringar rör

inte några konkreta möjligheter att anlägga en pendeltågstunnel utan att riksintresset påtagligt skadas.

Riksantikvarieämbetet anser därför att föreliggande handlingar från kulturmiljösynpunkt inte utgör ett fullgott underlag inför regeringens tillåtlighetsprövning och därmed inte bör tillställas regeringen innan de kompletterats enligt ovanstående.

Detta beslut har fattats av avdelningschefen Birgitta Johansen efter föredragning av förste antikvarien Birgitta Sander. I den slutliga handläggningen har även enhetschefen Michael Frisk deltagit.

Birgitta Johansen

Birgitta Sander

Kopia till: Länsstyrelsen i Västra Götaland